

Interview Herwig Ilegems en Johan Petit

‘Hoe te leven’ volgens Herwig Ilegems en Johan Petit: ‘Zodra je beseft dat je mag mislukken, krijg je vertrouwen’

Herwig Ilegems en Johan Petit. Beeld Tim Dirven

In *Hoe te leven* gaan Johan Petit en Herwig Ilegems op zoek naar een handleiding voor het leven. Aan de hand van persoonlijke, kwetsbare en vaak grappige verhalen beslechten de twee theatermakers elke avond samen met het publiek welke wijsheid voor één avond dé Wijsheid der Wijsheden wordt.

[Jonas Mortier](#) 12 september 2022, 03:00

Waar komt het idee voor de voorstelling vandaan?

Johan Petit: “Die heeft een hele ontstaansgeschiedenis, een genesis, zoals ze in de Bijbel zeggen. Maar de korte versie van het verhaal is dat Wim Helsen en ik samen een concept hebben bedacht, dat we door corona en door Wims huidige drukke agenda niet samen op het podium konden brengen.

“Gelukkig heeft Herwig het overgenomen en er zijn eigen invulling aan gegeven. Herwig heeft een soort poëzie in zich en een blik op de wereld die nogal verwant is met de manier waarop Wim in de wereld staat. Dat heeft iets te maken met een zekere liefde voor het gepruts, een mededogen voor het eeuwige vallen en weer rechtkrabbelen.

“Voor mij gaat deze voorstelling daar ook over. Natuurlijk zit het leven vol met zaken die mislukken, maar hoe ga je daarmee om, hoe kruip je recht, hoe overleef je het leven eigenlijk? Het is een zoektocht naar een handleiding voor het leven. En daar is Herwig, met zijn oog voor poëzie, fantastisch geschikt voor.”

Zijn jullie zelf hard op zoek naar de handleiding van het leven?

Petit: “Iedere tiener loopt wel met dat soort vragen rond: wie ben ik? Wat voor iemand wil ik worden? Je zoekt een plaats voor jezelf, en als theatermaker heb ik het gevoel dat je dat je hele leven blijft doen. Ik heb dat toch als opdracht aangenomen. Het is mijn verantwoordelijkheid als theatermaker om na te denken over de wereld, daar een mening over te hebben en de dingen niet zomaar te accepteren.”

Als het gaat om de vraag ‘hoe te leven’, hebben jullie als antwoord allebei voor een leven als verteller/acteur gekozen. Waarom?

Petit: “Ik vind verhalen ontzettend belangrijk. Dat is altijd al zo geweest. Ik heb ooit een boek over oosterse filosofie gelezen, *De weg* heette dat. Een van de belangrijkste dingen die ik daaruit heb geleerd, is dat er in de oosterse manier van denken niet zoiets bestaat als een vastliggend karakter of een diepste zelf.

“In het Westen hoor je mensen vaak zeggen: ik ben nu eenmaal zo. Maar ik geloof daar niet in. Ik geloof dat wij uit verhalen bestaan. Wie wij zijn, wordt voor een stuk bepaald door de dingen die we meemaken, maar nog meer door de verhalen die we daarover vertellen en de betekenis die we eraan geven.

“Als je in therapie gaat, gaat het er ook vaak om dat je het verhaal dat je over jezelf vertelt moet inruilen voor een ander, nieuw verhaal. In die zin zijn verhalen de fundamenten van onze identiteit. Dat is ook de kracht van verhalen: je kan geen gebeurtenissen veranderen, maar wel de betekenis die je eraan geeft. En dat is waarom ik zo graag verhalen vertel.

“Daarnaast geniet ik er gewoon van om op een podium te staan en te interageren met een publiek. Mijn opa nam vroeger elk jaar onze nieuwjaarsbrieven op met een cassetterecorder. Het moment waarop dat microotje van die recorder naar mij werd gebogen, ervoer ik als iets heel bijzonders. Ik werd meteen twee keer zo groot en er kwam een gloed over mij. Ik bleef maar lullen, omdat ik niet wilde dat dat moment ooit ophield. Dat heeft er altijd wel in gezeten.”

Hoe zit dat bij jou, Herwig?

Herwig Ilegems: “Waarom ik voor dit bestaan koos? (*lacht*) Bij mij is dat toch vooral het gegeven van de spelende mens. Ik ben altijd wel een speler geweest: in de klas zotte dingen doen, entertainen... Het was niet zo dat ik diep vanbinnen de behoefte voelde om theater te gaan maken. Ik was meer een straatspeler, heel intuïtief.

“Ik voel ook best wel wat angst om op een podium te staan. Ik denk dat dat bij veel spelers het geval is. Veel mensen denken dat wij te allen tijde boordevol zelfvertrouwen zitten, maar ik vind op een podium staan niet evident.

“De rode draad in mijn werk, waar veel uit vertrekt, is een zekere tegendraadsheid. Dan zie ik iets en wil ik daar graag een alternatief tegenoverstellen. Ik vind dat er te veel wetmatigheden en regeltjes zijn. In heel wat films en tv-series zie je een bijna geijkt procedé terugkeren.

“Ik kan enorm getriggerd worden door de vraag: wie zegt dat het zo moet? Zullen we dat niet eens omgooien? Het leven zit, als we eerlijk zijn, vol tegenspraak. Het leven is niet consequent, en net dat fascineert mij. Ik wil de mensen een andere kijk geven op het leven dan de kijk die ze meestal voorgekauwd krijgen. Ik wil graag zeggen: hier, dit is toch een andere weg of mogelijkheid?”

Petit: “Die geijkte procedés waar Herwig het over heeft, hebben volgens mij ook te maken met de enorme druk die er vaak is bij televisie en film om winst te maken. Ik kus mijn twee handen dat wij subsidies krijgen en dat winst voor ons niet op de eerste plaats hoeft te komen. Want wie winst wil maken, moet efficiënt werken. En dan mag je geen tijd verliezen, en is er geen ruimte voor traagheid.”

Ilegems: “En ga je alleen nog voor de hand liggende dingen doen. Het is pas door tijd en ruimte te nemen dat er interessante ideeën boven komen drijven.”

Petit: “Kwaliteit zou boven winst moeten staan als doel. En met kwaliteit bedoel ik niet alleen een goed eindproduct, maar ook hoe je de dingen doet en hoe je met mensen omgaat. Kwaliteit gaat ook over zorgen dat iedereen die meewerkt fatsoenlijke koffie krijgt. Dat vind ik trouwens een van de schandaligste dingen aan het kapitalisme: dat de directeur altijd een espressomachine heeft terwijl de rest het met oploskoffie moet stellen. (*lacht*)

“Het lijkt alsof we afwijken, maar eigenlijk gaat *Hoe te leven* daarover. Wij proberen een antwoord te bieden op die manier van denken. De wijsheden die wij verdedigen gaan niet over het soort wijsheden die je in managersboeken vindt, genre: hoe behaal ik het snelst succes, hoe word ik rijk, hoe word ik gezien?”

Ilegems: “Vandaag de dag moet je iets bereiken, want anders ben je niet goed genoeg. Onze voorstelling wil net een andere, menselijkere kant benadrukken, als een soort antidotum tegen het eeuwige gejaag van deze tijd, waarin we allemaal te horen krijgen hoe we moeten leven. Wij stellen daar, op ludieke wijze, onze eigen kijk tegenover.”

Petit: “Ik heb steeds meer een afkeer van het woord efficiëntie. Efficiëntie wil zeggen dat je zoveel mogelijk doet in zo kort mogelijke tijd. Maar op die manier branden we met z'n allen in een razend tempo op. Er wordt steeds meer van ons verlangd, we verwachten ook steeds meer van onszelf, maar we putten onszelf uit. Terwijl we nood hebben aan rust en verstillig. Daarom zit iedereen ook van die zelfhulpboeken te lezen: om een antwoord te vinden op de ratrace, maar ook - en dat is misschien nog erger - om 'm vol te houden.”

Beeld Tim Dirven

In *Hoe te leven* verdedigen jullie om beurten drie wijsheden, waarna het publiek kiest welke ze de beste vinden. In een finaleronde moeten enkele dapperen uit het publiek de overgebleven drie wijsheden verdedigen. Het lijkt me niet evident om de regie zo uit handen te geven.

Petit: “Dat vind ik net tof aan theater, dat er iets gebeurt waarvan je weet: dit was alleen vandaag te zien. Ik heb iets unieks meegemaakt.”

Ilegems: “Dat is in zekere zin de kracht van deze voorstelling: we moeten de regie loslaten en da’s niet makkelijk. Ik ben redelijk perfectionistisch, en het is moeilijk om toe te laten dat de ene avond al eens beter is dan de andere, omdat er andere toevalligheden meespelen. Er zit risico in deze manier van werken, maar ook dat wordt geapprecieerd, omdat het publiek ziet: dit is kwetsbaar. En als die kwetsbaarheid eerlijk is, kan er eigenlijk niks mislopen.

“Soms ga je naar theater en weet je na tien minuten al wat je het volgende anderhalf uur mag verwachten. Maar bij goed theater voel je op elk moment dat er ongelooflijk veel mogelijk is. Het gevoel: hier kan alles gebeuren.”

Is dat een kwestie van durven te mislukken?

Ilegems: “Ja, als er dingen mislopen of dreigen mis te lopen, is dat eigenlijk een kans. Want op dat moment denkt iedereen in het publiek: hoe lossen ze dit op? Wat gaat er nu komen? En

op dat moment wordt elke zin geboren vanuit die spanning. Je weet niet wat er gaat volgen. Alles kan. En dat is het allerhoogste.”

Petit: “En hoe meer er op het spel staat, hoe spannender het wordt. Denk aan Patti Smith die in Bob Dylans naam de Nobelprijs voor Literatuur moet gaan ophalen, daar een liedje van hem speelt, maar haar tekst vergeet. Kippenvel! Je voelt op dat moment enorm mee met degene die op zijn of haar bek dreigt te gaan. Je zit er met open mond naar te kijken.

“En wat dat durven te mislukken betreft: zodra je beseft dat je mag mislukken, dat je daar niet van doodgaat, krijg je vertrouwen. Vertrouwen is de stok waarmee je over je onzekerheid kan springen. Vertrouwen zegt niets over of iets gaat lukken of niet, maar wel over of je iets durft te doen. Dat is ook het belangrijkste dat ouders hun kinderen kunnen meegeven: vertrouwen. Maar dat is tegelijkertijd zo moeilijk. Want je moet je kinderen loslaten, ze tegen de muur laten knallen.”

Ilegems: “Wanneer wij vroeger op school voetbal speelden, waren er twee spelers die erboven uitstaken, onder wie ikzelf. Wij mochten dan ook vaak de ploegen kiezen. Ik herinner me dat ik me erg bewust was van die verantwoordelijkheid. We hadden in onze klas een jongen die nogal zwaar was en daarom altijd als laatste werd gekozen. Wat ik dan deed, was niet die zwaarlijvige klasgenoot als eerste kiezen – dat zou te opzichtig geweest zijn – maar wel als tweede of derde. En wat gebeurt er dan? Die jongen gaat spelen voor zijn leven. Die gaat voor jou door het vuur, omdat je hem dat vertrouwen hebt gegeven en hem als tweede of derde van de zeven of acht spelers hebt gekozen en niet zoals altijd als laatste. Dán gebeuren er dingen.

“Wat ik wil zeggen is: vandaag voel je vaak hoe alles succes moet hebben of moet opbrengen. Daarbij vergeten we weleens mensen die steun nodig hebben. Voor mij is dat de rode draad in de voorstelling: aandacht hebben voor de dingen die belangrijk zijn in het leven.”

Petit: “We zijn in die zin niet écht op zoek naar de ‘Ultieme Wijsheid’ die alle andere wijsheden in de schaduw stelt. Het is geen échte wedstrijd en ook geen discussie, maar meer een open gesprek over wat belangrijk is in het leven. Wat is de essentie? Liefde, vriendschap, aandacht voor elkaar? Bij een discussie probeer je de ander te overtuigen van je gelijk, bij een gesprek luister je naar de ander.”

Is het niet vaak moeilijk om het eigen gelijk los te laten? Hebben we niet al snel de neiging om ons vast te klampen aan onze in zelfhulpboeken opgedane wijsheden en aan het verhaal over de wereld dat we onszelf vertellen?

Petit: “Dat is inderdaad het moeilijke aan het leven: het is altijd in beweging. Het leven is zoals surfen. Het ene moment denk je: ja, ik ben mee met de golf. Maar een seconde later lig je alweer van je surfplank af. Alles verandert de hele tijd, dus je moet beweeglijk blijven, steeds weer je balans vinden.

“Ik heb een tijdje gebokst. Ik was daarmee begonnen om mijn angst om een pak slaag te krijgen te overwinnen. Ik herinner me nog heel goed mijn eerste les en hoe griezelig het is wanneer iemand uit alle macht op je gezicht probeert te slaan. En ook andersom is het heel heftig om dat bij iemand anders te moeten doen.

“Maar na een tijd ontdekte ik dat de beste plek die vreemde plaats is op de grens tussen aanval en verdediging. Je moet durven slaan én er alert voor zijn dat je geslagen kan worden. Als je

je te veel gaat verdedigen en nooit eens zelf dreigt, krijg je sowieso een enorm pak slaag. En alleen in de aanval gaan werkt ook niet. Dus moet je de gulden middenweg zoeken. En die plek, van puur vertrouwen, is heel moeilijk te vinden.”

Hoe te leven, vanaf 15 september, marthatentatief.be